

מגד

יורה חיים

174

אדר א' תשע"ד

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

"קיום עם ה' בכל צביונו ותמימותו, שהוא אפשרי דוקא בארץ ישראל".

עין אי"ה ברכות שכו

לקיומו של העם, בתורה יש חוקים (חוק=דת) רבים ובנוסף אמונות, מידות וסיפורי אבות, כיוון שהתורה היא הרבה מעבר לדת, יסוד קיומה קשור לארץ ישראל. זו הסיבה שקידוש חודשים ועיבור שנים תלוי בארץ ישראל.

ובכל אופן כשהחכם הגדול נמצא בחו"ל ניתן לעבר את השנים ולקדש את החודשים בחו"ל: **"עם זה צריך לדעת שהתורה בקיומה מצד בטחונה הנצחי אינה קשורה בשום מקרה וארץ, כי בחילופי המצבים ונדידת ישראל בעמים במשך גלות ארוכה ומרה, עם כל זה תורת ה' אתם. על כן בהיות עיקר התורה בחו"ל גם אז יתקיים כל דבר כתורה, שאם היו הדברים צריכים דווקא לארץ ישראל, גם בהיות גדול העולם בתורה בחו"ל, היה נראה כאילו התורה קשורה בקיומה בארץ ישראל אשר תבטל חלילה, בהינתק ישראל ממנה. ובאמת התורה קיימת לעולם, אלא שצריך להכיר שסבת נצחיות התורה היא, מפני שאנו מובטחים בדבר ה' אשר יקום לעולם, ששוב נשוב לארץ חמדה ונהיה שמה לעם סגולה כאשר דבר ה' לנו" (שכז שם).**

הרב מסביר שהעובדה שאם הגדול בתורה לא הניח כמותו בארץ ישראל, ניתן לקדש חודשים ולעבר שנים בחו"ל נובעת מהעובדה שהתורה היא נצחית, וגם אם קורית "תאונה היסטורית" ועם ישראל מתנתק מארצו והולך לגלות עדיין התורה קיימת ועם ישראל צריך ללמדה ולשמרה גם בארצות הגלות, ואנו בטוחים שהגאולה תגיע ועם ישראל יחזור לארצו.

בחודש אדר א' אנו צריכים להזכיר לעצמנו את היכולת של חכמי ישראל לקדש את החודשים ולעבר את השנים, ולמרות שכיום אין לנו בית דין גדול ולכן אנו משתמשים בלוח העברי הקבוע, אבל בעתיד כשתתחדש "סמיכת זקנים" יהיו לנו דינים סמוכים שיהיו חברי בית הדין הגדול. הכוח המיוחד של חכמי ישראל המגלים את כוחו של עם ישראל כולו יתגלה ונזכה לברך את ה' ש"מקדש ישראל והזמנים", מקדש את ישראל שבכוחם לקדש את הזמנים (ברכות מט).

הרב בניהו ברוך

ראש בית מדרש במכללה האקדמית צפת

בתלמוד במסכת ברכות דף ס"ג. מסופר על רבי חנינא בן אחי רבי יהושע שירד מארץ ישראל לגולה והיה מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ. שלחו לו שני תלמידי חכמים מארץ ישראל על מנת לברר מדוע הוא עוסק בעיבור השנה וקביעת ראשי חודשים בבבל, והרי קיימת חובה לעשות זאת דווקא בארץ ישראל על פי הפסוק: **"כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"**, ענה להם רבי חנינא: **"הלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חודשים בחוץ לארץ?"**, אמרו לו: **"הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל"**. ענה להם: **"אף אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל"**. אמרו לו: **"גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרנוי אצלך"**, מאז שעזבת את הארץ צעירי תלמידי החכמים בגרו והם היום תלמידי חכמים גדולים, והם שלחו אותנו אליך: **"אם שומע מוטב ואם לאו יהא בנידויו"**, וכשהוסיפו ואמרו לו שמי שנוהג כך מכריז שאין לו חלק באלוקי ישראל, כששמע זאת רבי חנינא חזר בו מתוך בכי.

מסביר הרב מדוע עבור השנים וקביעת החודשים צריכה להיות דווקא בארץ ישראל:

"הכלל שכל התורה כולה תלויה בו, הוא קיום עם ה' בכל צביונו ותמימותו, שהוא אפשרי דווקא בארץ ישראל. על כן באשר קדושת הזמנים היא היסוד של קיום התורה ועיקרה, והוראה שלמה על נצחיותה שהיא שולטת על הזמנים ואין הזמנים שולטים עליה, צריכה להיות שייכה לארץ ישראל, להורות כי אין אפשרות לתורה הקדושה שתוכר בתור דת נפרדת מהתכלית של קיום האומה וגדולתה בכל צדדיה". (עין אי"ה שם). קיומה של התורה תלוי בקיומו של עם ישראל, עם ה', עם ישראל יכול להגיע לשלמות ותמימות רק בארץ ישראל, כשהעם מאוחד ויושב במקומו הטבעי. בסיס התורה הוא קדושת הזמנים, הלוח העברי, קביעת חודשי השנה וקביעת המועדים הם הבסיס עליו סובב והולך העם היהודי. בית הדין הגדול בירושלים היה אחראי על קביעת ראשי חודשים ומועדי ישראל. דרך בית הדין הגדול יצאה תורה לכלל ישראל. התורה שולטת על הזמן ואין הזמן שולט עליה. היכולת לקבוע את לוח השנה מראה את השליטה על הזמן. מי שהזמן שולט עליו הוא עובר וחולף ומי ששולט על זמן הוא נצחי. דת אינה תלויה במקום ואילו קיומו של עם תלוי בארץ. התורה היא הבסיס

מורשת הרב קוק - שילוב ידיים ואחדות

להם לגיטימציה עד כדי דחיית חובת האחדות? על זה נאמר ש"גדול קידוש ה' מחילול ה'" וכמו שהיה רבנו הרצ"ה מפרשו: שבאירוע שיש בו גם "קידוש ה'" וגם "חילול ה'" כי אז קידוש ה' גובר ודוחה את חששות חילול ה'. על פסילת האחרים היה רגיל הרצ"ה לומר: "רשאי אדם להחמיר על עצמו ובלבד שלא יזלזל באחרים!" ודבריו מקורם בירושלמי: (ברכות פ"ב ה"ט): "כל הוצה לעשות עצמו חבר עושה, תלמיד חכם עושה, ותבוא עליו ברכה ובלחוד דלא יבזה חורני" (אחרים). זכרנו שפעם אחת חזרתי מאחת הצעדות של "גוש אמונים" וסיפרתי לרבנו על האלפים שצעדו יחד כאיש אחד בלב אחד למען ארץ ישראל, ועל כך אמר לי רבנו: שבתפילה אנו אומרים "בפי ישראל תתהלל" ועולים בקודש ואומרים "ובדברי צדיקים תתברך" והלאה בקודש עד "ובקרב קדושים תתקדש" – אבל כל זאת אינו כלום לעומת השיא שמעל כולם: "ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל" – כלל הציבור הישראלי הוא מעל ה"ישראלים, הצדיקים והקדושים". ההיבדלות של בוגרי הישיבה מכלל הציבור הייתה למורת רוחו של הרצ"ה. פעם אחת כשהצעתי לו לארגן ברחבי הארץ קהילות של שוחרי משנת הראי"ה, הגיב רבנו בתוקף ובזעזוע ואמר: חלילה! אנחנו לא כת ("כת" לפי הגדרת המילון – קבוצת אנשים שהתפלגה או פרשה מרוב הציבור בשל שוני וניגודים בדעותיה), אבא זצ"ל שייך לכלל ישראל ואין להפכו לנחלתם של יחידים. דברים דומים כתב הרצ"ה לפני שנים (בשנת תרצ"ה) בחוברת "לשלושה באלול (מו'): "כשהעירו לו (לראי"ה) ביחס לאנשים ידועים על השתתפותו אתם בפעולות של חיזוק התורה והיהדות, אמר רבנו: אל תעשו לי קוקיסטים, כל אחד מישראל שבא ועוסק בדבר כללי לטובת התורה והיהדות הוא משלנו".

ככמה מקומות בספרו "עין איה" כותב הראי"ה בגנות הפירוד והפסילה כך בברכות פרק א' (אות מו): על הפירוד הוא כותב: "יסוד הכוחות הרעים הוא הפירוד ומניעת האחדות. כי השלום הוא כלי המחזיק ברכה, ובכח

כשנשאל מורי ורבי הרב צבי יהודה זצ"ל מה אתם עושים בישיבה? תשובתו הייתה: "מרבים אהבה, מרבים אמונה, מרבים בטחון, מרבים הבנה הדדית, מרבים קבלת מלכות ה' אלקי ישראל, מרבים ללמוד וללמד ערכי תורה ומצוות, מרבים התנחלויות והתאחדויות במלוא רוחב ארצנו, זה מה שאנחנו עושים". בדבריו אלו הגדיר הרצ"ה את תמצית הווייתה של הישיבה. כשבראש דבריו ציין את האהבה קודם לאמונה. הקדמה זו הוא למד מדבריו של הלל שאמר: "אהוב את הבריות ומקרבן לתורה" – אהוב בריות למרות שהם רחוקים מתורה – שהרי צריך לקרבן, בכלל המשימות הוסיף גם "הבנה הדדית", להיות קשובים ולהבין איש את רעהו.

הראי"ה הוריש לנו משנה סדורה כיצד להבין את תקופתנו וכיצד להתנהל בה. בחייו של הראי"ה היו חסרים החיילים שישגישו את משנתו. בנו הרצ"ה, נוסף להנחלת מורשתו של הראי"ה, עסק בעיקר בהעמדת תלמידים הרבה, חיילים שישגישו את חזונו של הראי"ה. במשימה זו נחל הרצ"ה הצלחה מרשימה ומכוחו ומכח כוחו קמו מאות תלמידים ותלמידי תלמידים לאלפים, הפזורים במרחביה של ארץ ישראל, מהגולן וקרית שמונה בצפון עד אילת בדרום והם משפיעים את מורשת רבותיהם על כל שדרות הציבור. ואעפ"כ עלינו לבדוק את עצמנו האם לא קורה לנו את מה שסח בעל חידושי הרי"מ לנכדו: "כשאדם נעשה למנהיג, בימינו לראש ישיבה, מן הצורך שיהיו מוכנים כל הדברים, בית מדרש וחדרים, שולחנות וספסלים, אחד גבאי ואחד משמש וכיוצא בזה (בימינו אחד נעשה נשיא ואחד נעשה ראש ישיבה) ומה אתה סבור עושה השטן באותה השעה, יושב במנוחה? לא ולא! הוא מתגבגב וחוסף את הנקודה הפנימית, ומשאיר את כל השאר על מקומו. והגלגל ממשיך להתגלגל ורק הנקודה הפנימית חסרה", וכאן הרים הרבי את קולו: "אבל ושיענו ה'" יש למנוע זאת.

איך עלינו להתייחס לבני תורה שנוהגים שלא כדעתנו ביראת ה', האם החשש שההתחברות שלנו אתם תיתן

ההתעניינות
בצד
הטוב

בְּשֵׁם הַטְּבוֹת

בְּאֵמֶת
בְּצַד הַטּוֹב שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד,
מִתְאַהֵב הָאָדָם עַל הַבְּרִיּוֹת
בְּחֻבָּה פְּנִימִית,
וְאֵינוֹ צָרִיד לְהוֹדִקֵם
לְשׁוֹם אֶבֶק שֶׁל חֲנֹפֶה,
כִּי הַהֲתַעֲנִינּוֹת בְּצַד הַטּוֹב
שֶׁהוּא פּוֹגֵשׁ תָּמִיד,
מְכַסֶּה מִפְּנֵי בְּאֵמֶת
אֶת כָּל הַצְּדִידִים הָרָעִים.
וְכִסָּה קִלּוֹן עָרוֹם.

קובץ ב רצ

אֶהְבֶּתִּי
הַגְּדוֹלָה
לְכָל
הַבְּרִיּוֹת

גְּדוֹלָה

הִיא אֶהְבֶּתִּי לְכָל הַיְצוּרִים,
לְכָל הַמְּצִיאוֹת.
חֲלִילָה לִי לְהִכְנִים בְּלִבִּי גַם זֵיק קֶטָן שֶׁל מִשְׁטָמָה,
שֶׁל שִׁנְאָת הַבְּרִיּוֹת.
הַנְּנִי מְרַגֵּשׁ בְּמֵלֵא קֶרְבִּי
אֶת אֶהְבֶּתִּי הַגְּדוֹלָה לְכָל הַבְּרִיּוֹת, וּבִיּוֹתֵר מֵזֶה לְבְנֵי אָדָם,
וּבְמִדָּה יוֹתֵר עֲלִיוֹנָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל,
וּבְכַפָּה מַעֲלוֹת בְּקֶדֶשׁ לִירְאֵי ה', לְשׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת.
וְקַל וְחֹמֵר לְתַלְמִידֵי חֻכְמִים.
אֵינִי חֹפֵץ בְּפַחֲתֵת הַכְּבוֹד שֶׁל שׁוֹם אָדָם,
אֲנִי רוֹצֵה שֶׁהַכֹּל יִתְעַלֶּה, הַכֹּל יִתְכַבְּדוּ, יִתְרוֹמְמוּ וְיִתְפָּאֲרוּ.
הַנְּנִי צָרִיד לְהַכִּיר אֶת תּוֹכִיּוֹת רְצוֹנִי,
אֶת נְקוּדַת חֹפֵץ נִשְׁמָתִי,
לְמַעַן אֲדַע לִכְתּוֹת אֶת דְּרָכַי אֵד לְמַעֲלָה.

קובץ ח קטו

מתוך מראה כהן, בעריכת הרב י. פילבר

האחדות נמצאת מצוות אהבת רעים ומתוכה יבוא לאהבת השי"ת, אבל הנפרד אינו מבקש כי אם תאוותו וחפצו". ועל הפסילה הוא כותב (פרק ד' אות ה') בהסבירו את הביטוי "בעלי תריסין" בדברי רבן גמליאל שכוונתו הייתה לתלמידי חכמים – ונשאלת השאלה מדוע מכל כלי הנשק של הלוחמים במלחמתה של תורה משתמש רבן גמליאל דווקא בביטוי תריס, האם הוא נשק הגנה? הראי"ה מסביר: במלחמתה של תורה שגם האוסרים כמתירים הם דברי אלוקים חיים – רק שכל אחד מחויב להחזיק בדעתו שהיא לפי דעתו מכוונת לאמיתה של הלכה ולעשות מעשה כמותה, על כן המלחמה הזו אינה כי אם מלחמת מגן, למצוא מעמד למעשה על פי דעתו אע"פ שגם דעת זולתו היא דעה שלימה וממקור קדוש היא נובעת, על כן נקראו תלמידי חכמים המתעסקים באלו הוויכוחים "בעלי תריסין" תופסי מגן. ואכן פסילת תלמידי חכמים זה את זה הייתה סיבת "שנאת חנם". בבית שני, כמו שכתב הנצי"ב שהיו "צדיקים וחסידים ועמלי תורה", חסרונם היה ש"לא היו ישרים בהליכות עולמים" וזה הביא אותם לשנאה, ומה היה הגורם לשנאה? "שחשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס". בספרו "העמק דבר" (דברים ד' יד') כותב הנצי"ב: שבחורבן בית ראשון היו ראשי המחטיאים גדולי תורה, וכך גם בחורבן הבית השני היו עיקר המחטיאים את הרבים גדולי תורה, ומסיים שם הנצי"ב: "ועדיין הוא מרקד בינינו!". על כן הצלחת הנחלת מורשתו של הראי"ה ובנו הרצי"ה תהיה רק אם נדע לפעול בשילוב ידיים ואחדות למרות חילוקי הדעות כדי שיתקיים בנו "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק".

הרב יעקב הלוי פילבר
ירושלים

אשרינו מה טוב חלקינו ומה יפה ירושתנו

דליז'אנס ביפו

דרכי למרחביה - גרשון גפנר

בחגיגות היובל למרחביה, יצאה לאור חוברת הקואופרציה ובה מאמרו של גרשון גפנר "דרכי למרחביה". מעניינת התרשמותו מאישיותו המיוחדת של מרן הראי"ה שעמד בראש משלחת הרבנים.

--- קבלנו הודעה על מועד בואם של הרבנים קוק וזוננפלד זצ"ל, והרב יאדלה לביקור אלינו. לכבוד האורחים החשובים שכרנו דיליז'נס מנצרת, כדי להסיעם מתחנת עפולה למרחביה. אלא שנדחה מפעם לפעם בקורם אצלנו, וכיון שהיתה החזקת הדיליז'נס כרוכה בהוצאות מרובות, החזרנו לנצרת כלי תחבורה מפואר ומודרני זה של הימים ההם.

יום אחד קיבלנו במפתיע ידיעה מעפולה, כי הגיעו הרבנים, ועתה הם מחכים בתחנה, שנבוא ונסיעם למרחביה. בלית ברירה "שיפצנו" מיד את אחת העגלות שהיו עסוקות בהובלת זבל, נקינו אותה וריפדנו בקש ובשקים, ויצאנו לעפולה. בכלי רכב זה הסענו את האורחים לעפולה. הבענו להם את צערנו על שלא היה סיפק בידנו - בזמן הקצר שעמד לרשותנו מאז קיבלנו את ההודעה על בואם במפתיע - להכין עבורם כלי-רכב נאה יותר, ואתם הסליחה.

בתשובה להתנצלות זו השמיע הרב קוק זצ"ל נאום נלהב, שארך כשעה, ובו הביע את אושרו הרב על הזכות הגדולה שזכה בפעם הראשונה בחייו לנסוע בעגלתם של עמלים יהודים בארץ אבות. הנואם צלל לעמקי ההיסטוריה הישראלית, דיבר בשיבחה של עבודת האדמה ובשבח תולדותיו המקודשות של עמק יזרעאל זה, שראשונים יצאו לגאלו משממתו בת

האלפיים. בהתרגשות עצומה הזכיר, כי במקום הזה חיו אבות אבותינו, יצרו חיים עבריים ושפכו את דמם -

חלוצי העלייה השנייה - תרס"ד

ועתה קמו בני בניהם של העברים הקדמונים וממשיכים במסורת ישראל. סיים את דבריו בברכה נלבבת, כי נזכה לחזות בעינינו ממש את הארץ כולה, נגאלת ופורחת בעמלם של בני העם הנצחי. דברי הרב קוק זצ"ל עשו עלינו רושם עמוק, והרגשנו תוך הערצה, כי אכן ראוי הוא לכתר התורה שלראשו.

משלחת הרבנים שהתה אצלנו כמה ימים ולילות, ובאחד מהם אף היו עדים להתנפלות על מרחביה. הסברנו להם, כי בעיקר בוחרים הערבים להתנפל עלינו בלילות-שבת, ומשום כך עלינו לצאת להגנת הרכוש והנפש. ביקשנו מהם, כי ישיבו לנו תשובה ברורה, אם נוהגים אנו כהלכה - אם לאו.

הרב קוק זצ"ל השיב לנו בניחותא ומתוך הכרה עמוקה, כי אם אמנם בטוחים אנו, שיש כאן עניין של פיקוח נפש, מחובתנו להגן על המקום, ואפילו יגרור הדבר חילול שבת. כי פיקוח נפש דוחה שבת. ואילו הרבנים זוננפלד, ידלרוהאחרים נמנעו מלהביע דעתם לכאן או לכאן. ומאז ביקורו של הרב קוק זצ"ל אצלנו עקב אחר התפתחות

המקום, ואנשי מרחביה שהיו ברובם רחוקים מעניינים שבמסורת - רחשו לו הוקרה עמוקה. ראינו בו תלמיד חכם, בעל נפש יפה, רחב אפקים ואנושי עד מאד. (מרחביה הקואופרציה, הוצ' ותיקי הקואופרציה, תא' תשכ"א)

חוות מרחביה בראשית ימיה

חוות מרחביה בשנת תרע"ד

חוות מרחביה בשנת תר"פ

מגד ירחים
 עלון חודשי בהוצאת "בית הרב"
 רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062
 טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
 betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
 ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
 עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: ש. יוסטמן